

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економічної теорії

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«Валютні кризи: вплив на економічну
динаміку, споживання та дохід»**

Виконала:

студентка групи ФБС-21 факультету
банківського бізнесу

ЗУБИК Ірина Леонідівна

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

ВОЗЬНИЙ Казимир Зіновійович

Тернопіль – 2016

ЗМІСТ

ПЛАН

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1.Теоретичні аспекти валютних криз як складової системи глобальної макроекономічної нестабільності.....	
РОЗДІЛ 2. Аналіз валютних криз на прикладі економіки розвинених країн світу та України.....	
РОЗДІЛ 3. Напрями формування антикризових заходів: міжнародні співставлення.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На нинішній день валютні кризи не залишили байдужими вже майже ніякої людини. Центральні питання, які найбільше бентежать будь-якого керуючого посадовця, як пережити світову фінансову кризу та мінімізувати втрати. Кризи мають таку ознаку як час від часу повторюватись, між ними є стабільність і економічне зростання, потім виникає знову спад і криза. Дуже актуально розуміти, як і в природі, це природній відбір і в результаті нього виникає очищення бізнесу – виживуть найсильніші, а слабкі – пропадуть. Слабкі відносно продажів, доходів або у фінансовій стратегії, що порушують закони грошей – збанкрутують.

Зростаючі поклики фінансової глобалізації, поширення фінансово-економічних криз у світі та їх негативні наслідки для економіки мають акцент у діяльності Центрального банку на підтримку стабільного розвитку та функціонування грошової системи. Це потребує пошуку механізмів взаємодії, валютної грошово-кредитної політики Центрального банку в контексті забезпечення фінансової стабільності економіки України.

Проблема даного дослідження має актуальний характер в сучасних умовах. Про це свідчить повторюване вивчення порушених питань яким було присвячено безліч робіт. В головному- це матеріал, викладений в науковій літературі, що має загальний характер. З одної боку тематика дослідження має заінтересованість в наукових колах, а з іншої боку існує певна роздробленість і складність у вирішенні питань. Це буде значити, що ця робота крім навчальної буде мати теоретичну, так і практичне значення, буде нести наукову новизну.

Економіка є циклічною, кризи є і будуть. Основи відповідальної макроекономічної політики, яка допоможе запобігти або пом'якшити майбутні кризи, закладаються саме в роки достатку. Тому тема даної курсової роботи є актуальною.

Теоретико-методологічну базу дослідження склали три групи джерел: авторські видання з досліджуваної проблематики, навчальна література та наукові статті у періодичних виданнях.

Об'єктом дослідження є валютна криза як елемент економічної системи.

Предметом дослідження виступають принципи і механізми подолання кризових явищ у сучасних економічних умовах.

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних основ валютних криз як економічної категорії.

Мета реалізовується шляхом виконання таких **завдань**:

- дослідити значення валютних криз та їх характеристику, як системи глобальної макроекономічної нестабільності;
- проаналізувати валютні кризи на прикладі розвинених країн світу та України;
- охарактеризувати шляхи формування антикризових заходів: міжнародні співставлення.

Наукова новизна курсової роботи. Робота є спробою комплексного дослідження валютних криз та їх вплив на економічну динаміку, споживання та дохід.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно може бути базою для подальших наукових досліджень валютних криз в Україні.

Структура курсової роботи зумовлена її метою і завданнями. Курсова робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНИХ КРИЗ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Теоретичні дослідження валютних криз ґрунтуються на багатьох моделях валютного курсу і платіжного балансу. Завдяки їм є можлива розробка «сигналів раннього попередження» кризи і рекомендацій до запобігання фінансових потрясінь. До кінця 1990-х рр. економістами було створено два покоління моделей валютної кризи. Перші моделі валютної кризи, відомі також як «моделі першого покоління», визначають валютну кризу, як неминучий наслідок конфлікту, що виник між макроекономічною політикою уряду і політикою фіксованого валютного курсу центрального банку. Хоч є багато варіантів моделі першого покоління, всі вони ґрунтуються на роботі П. Кругмана. У його моделі валютна криза викликається високим дефіцитом держбюджету, фінансованого за рахунок внутрішнього кредиту. Перманентні спроби влади покрити дефіцит внутрішнім кредитом ведуть до втрати золотовалютних резервів [24].

Так як всі моделі першого покоління опираються на передумову, що валютна криза викликається негативною зміною ґрунтовних макроекономічних факторів, згідно яких можна зробити лише один прямий висновок. Влада зуміє ухилитись від валютної кризи, якщо стане дотримуватися економічної політики. У моделях першого покоління погіршення фундаментальних макроекономічних факторів і наближення кризи може бути передбачене на основі декількох ознак:

- високий або постійно збільшується дефіцит держбюджету;
- грошово-кредитна експансія;
- високий рівень інфляція;
- переоцінка реального валютного курсу;
- значний рівень дефіцит рахунку поточних операцій платіжного балансу;

- різке зниження іноземних резервів;
- вагомий рівень зростання внутрішньої процентної ставки.

Якщо відмовитися від ідеї того, що уряд тільки й займається нарощуванням дефіциту держбюджету, а центральний банк – розпродажем резервів, і ввести в модель кілька варіантів дій влади, то картина помітно змінюється. Перед державою виникає проблема вибору з кількох альтернативних макроекономічних цілей, прийняття рішення, про досягнення яких, набуває форму пошуку оптимальної економічної політики. Ця концепція лягла в основу так званої «Моделі другого покоління». Для здобутку тієї чи іншої мети владі необхідно розібрати баланс доходів і витрат і потім вибрати відповідний інструмент – підтримувати фіксований валютний курс чи ні. У моделі Ф. Озкана і А. Сазерленд якщо рівень безробіття в економіці і без того високий, влада навряд чи відстоюватиме фіксований курс, оскільки це потребуватиме підняття процентних ставок, що може поглибити проблему безробіття. У моделях М. Обстфельд, Б. Бенседа і О. Джейна зростання безробіття або державного боргу також підіймає витрати держави щодо захисту фіксованого валютного курсу, бо разом з безробіттям і державним боргом зростає ймовірність спекулятивної атаки. Уряд може відмовитися від підтримки фіксованого курсу, якщо він вважає, що така політика збільшує ймовірність банківської кризи і пов'язані з ним бюджетні витрати з реструктуризації банківської системи та погашення її боргів.

Вирішальний висновок з цих моделей полягає в тому, що валютну кризу не можна пояснити виключно зміною фундаментальних макроекономічних чинників. Водночас зміна настроїв інвесторів ґрунтується на їх очікуваннях і прогнозах подальшої поведінки макроекономічних змінних. Отже, в моделях другого покоління макроекономічні чинники, такі як зовнішній борг, продовжують відігравати важливу роль. Але тепер ця роль, на відміну від моделей першого покоління, носить вже не поведінковий, а структурний

характер. Негативні зміни макроекономічних факторів є необхідною, але не достатньою умовою настання кризи.

Третю групу моделей зазначають як «моделі з інфекцією кризи». Її відмінність від двох минулих полягає в тому, що в ній розглядається зв'язок між валютним кризою у внутрішній економіці і кризами в інших країнах. Прикладом моделей третьої групи служить модель Ф. Сметс і С. Джелча, в якій аналізується розповсюдження кризи між двома країнами. Їх розгляд показує, що спекулятивна атака в одній країні може спровокувати атаку в іншій країні, якщо друга країна володіє мізерними золотовалютними резервами для захисту фіксованого курсу. Крім того, валютна криза, що закінчується девальвацією, додає конкурентоспроможність експорту, що вимушує інші країни також вжити девальвацію для збереження міжнародної конкурентоспроможності. У такій моделі валютна криза генерує інформацію про те, в яких країнах може настати наступна валютна криза.

Неспроможність моделей валютного регулювання і відсутність постійного моніторингу системи попередження, що, у свою чергу, підриває економічний і соціальний розвиток, видає необхідність нової пристосованої теорії поетапного підходу до лібералізації, який спершу розцінює потенціал для проведення ефективного нагляду, перш ніж використовувати захисні міри [24].

Розбираючи наявні моделі валютного регулювання в умовах нестабільності економіки, слід виділити три основні напрямки.

Моделі першого покоління: Баланс моделі платіжної кризи.

Ці моделі перегляду валютні кризи, як неминучий наслідок макроекономічної політики, які несумісні зі збереженням прив'язки обмінного курсу. Модель Кругмана (1979) і її розширення виводить перше покоління моделі балансу платіжної кризи. П. Кругман (1979) зауважив, як відбувається звичайна криза: “країна буде мати прив'язки обмінного курсу для спрощення, в припущенні, що прив'язка була зроблена лише шляхом прямого втручання у валютний ринок, і в тому, що обмінний курс, резерви уряду, поступово

знижуватимуся, а потім в якийсь момент, як правило, задовго до того, станеться поступове виснаження резервів, і раптові спекулятивні атаки, які швидко вичерпають останні запаси. Таким чином, уряд не зможе захистити курс “.. Спекулятивну атаку на резерв уряду дозволено розглядати як процес, за допомогою якого інвестори перемінюють склад своїх портфелів, і тим самим знижують частку національної валюти і нарощують іноземну валюту. Ця зміна в складі потім обґрунтовується зміною у відносному виході, тому що коли уряд не в змозі відстоювати обмінний курс валюти, він починає падати. Зокрема, модель Кругмана припускає, що в інвесторів є вибір тільки між двома активами, а саме вітчизняними і зарубіжними грошима в активах ринку. У цій моделі, ці два активи приносять нульове номінальне зацікавлення і очікуваних темпів інфляції також викликає очікуваний темп амортизації валюти. Тому, якщо інфляція виростає, внутрішні гроші будуть менш інтересними.

Таким чином, є гіпотеза, що фігурує два типи систем валютних курсів (гнучка і прив’язана). Під гнучкою, зміна очікувань відображається в короткостроковій перспективі на зміну обмінного курсу, тоді як при прив’язаній система обмінного курсу безпосередньо відбиває зміни в резервах уряду. П. Кругман думає, що кризи з’являються при безперервному погіршенні економічних основ, які стають несумісними зі спробою зафіксувати обмінний курс.

Моделі другого покоління: модель самореалізації.

Є цілий ряд досліджень, які надають альтернативні пояснення валютних криз. Ці моделі фокусуються на можливості валютних криз, навіть без стабільного погіршення економічної основи. Крім того, вони виводять собою альтернативні пояснення валютних криз, які відомі як друге покоління моделі балансу платежів криз. Друге покоління моделі розвивається в основному у відповідь на два етапи кризи, яка руйнує європейський механізм валютних курсів (ЄМК) в 1991 і 1992 роках.

Моделі третього покоління: Модель впливу.

Моделі третього покоління були спрямовані на ефекти впливу як причини валютної кризи. Наприклад, В. Герлах і Я. Сметс (1994) представляють модель, в якій девальвація в одній країні доводить її торгових партнерів до знецінення для того, щоб уникнути втрату конкурентоспроможності. Ефект впливу може утворитися, коли інвестори звертають замало уваги на деталізовані економічні показники приймаючих країн. Якщо присутній ефект впливу, криза в країні може бути індикатором майбутньої кризи в сусідній країні. Крім того, ці моделі показують, що спекулятивні атаки з однієї країни можуть перекинутися на іншу, якщо не вистачає міжнародних резервів для захисту прив'язки в другій країні. Таким чином, валютна криза в одній країні, має за результат девальвацію, і це впливає на компетенцію партнерів торгової країні і, як наслідок, торгові партнери країни змушені девальвувати свої валюти, щоб уникнути меншу конкурентоспроможності.

Інші моделі третього покоління показують, як фінансова лібералізація і державні гарантії зобов'язань приватного сектору можуть генерувати моральний ризик і дефіцит бюджету, який може привести до кризи.

Валютні кризи часто пов'язані з іншими видами фінансових криз, зокрема банківські кризи. Поява такої подвійної кризи може бути пов'язана з кількома причинами: банківська криза веде до валютної кризи, валютна криза призводить до кризи банківського сектору. Масове вилучення може привести до атаки, якщо зростання ліквідності валюти пов'язано з порятунком урядом проблемних банків[1].

Теоретична й емпірична література виявляє широкий спектр змінних, потенційно пов'язаних з валютними кризами. Ці змінні містять такі макроекономічні та фінансові основи, як гроші та зростання внутрішнього кредиту, бюджетного дефіциту, дефіцит поточного рахунку, б завищення реального обмінного курсу і зросту виробництва; а також такі змінні, як оцінки вразливості країни щодо атак, наприклад достатність міжнародних резервів щодо можливих короткострокових зобов'язань зовнішнього і внутрішнього

походження, іноземні фінансові потреби та загальну стійкість фінансового сектору. Інші можливі змінні включають такі показники очікувань ринку або апетит інвесторів до ризику, як процентна ставка диференціалів і дію криз на інші країни. Торгова та фінансова відкритість може також вплинути на ймовірність валютної кризи.

Нескладна грошова модель визначення обмінного курсу може прогнозувати, що зростання грошової маси до зростання грошової маси якоря валюти спричиняє інфляцію, яка створює тиск для зниження курсу національної валюти. Якщо країна буде боретися з амортизацією певний час, у кінцевому підсумку падіння обмінного курсу закінчиться валютною кризою. Зростання кредитів може означати можливий інфляційний тиск і зростання короткострокових внутрішніх зобов'язань валюти в банківській системі. Короткостроковий зовнішній борг передбачає немале навантаження на економіку в разі раптової зупинки іноземних кредитів[1].

Золотовалютні резерви спроможні реагувати на спекулятивні атаки амортизації. Відношення показника M2 до запасів відображає, якою мірою зобов'язання банківської системи опираються на міжнародні резерви. У разі валютної кризи, банківські вкладники поспішатимуть конвертувати свої внутрішні активи в іноземній валюті, так що цей показник відтворює здатність центрального банку задовольняти ці потреби і стабілізувати валюту. Є ризик щодо відношення зовнішнього боргу до валютних резервів, тоді як інвестори рішили не подовжувати державний борг або приватні запозичення.

Відносно немале завищення обмінного курсу пов'язано зі збільшенням ймовірності валютної кризи через негативний вплив на конкурентоспроможність. Зниження темпів зростання реального ВВП може означати погіршення економічних умов і тим самим підірвати довіру інвесторів до можливих інвестицій країни[1].

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ВАЛЮТНИХ КРИЗ НА ПРИКЛАДІ ЕКОНОМІКИ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ ТА УКРАЇНИ

Остання чверть ХХ і початок ХХІ ст. характеризувались зростанням кількості фінансових криз. Також у країнах, що розвиваються, вони траплялися частіше, ніж у розвинених, хоча останнім часом ця динаміка кардинально змінюється. Виходячи з розгляду американського дослідницького центру Sergio and Klingebie, виявлено 117 системних банківських криз (так званого виснаження банківського капіталу), які проходили в 93 країнах, починаючи з кінця 1970-х років [4].

Стабільне забезпечення оптимального рівня валютного ризику з одночасним досягненням планового рівня прибутку від валютних операцій в умовах нестабільності зовнішнього середовища потребує введення в банках науково аргументованої політики діяльності на валютному ринку, яка ґрунтується на достовірності та репрезентативності даних аналізу поточної ситуації та можливих напрямів її розвитку в майбутньому, можливості банку оперативне реагування на зміну різноманітних факторів, що діють як на національний, так і світовий валютний ринки.

Науково переконлива політика діяльності банку на валютному ринку обов'язково зобов'язана враховувати фактори, що розкривають його реальну й потенційну спроможність реалізувати розроблену стратегію валютних операцій у визначений проміжок часу, забезпечуючи оптимальний рівень валютного ризику, не порушуючи при цьому вимоги регулятора.

До внутрішніх факторів, які впливають на ефективність діяльності банку на валютному ринку, відносять :

- існування адекватної, ефективної внутрішньої нормативної бази;

- наявний розмір балансових та позабалансових статей, які піддаються переоцінці у зв'язку зі змінами поточного та строкового валютного курсу, та прогнозні зміни в них, зважаючи на потреби клієнтів та стан валютного ринку;

- наявність своєчасної, адекватної та інформативної управлінської інформації;

- достатній рівень кваліфікації керівництва та персоналу;

Незважаючи на вагомість внутрішніх факторів, у діяльності банків на валютному ринку головну увагу варто відносити аналізу та прогнозуванню впливу зовнішніх факторів, зокрема динаміки курсів валют (Додаток 1).

За рахунок зросту обсягів надходжень іноземної валюти від нерезидентів, розширення міжбанківського валютного ринку, зацікавленості нерезидентів в ОВДП, підвищення міжнародних рейтингів України в іноземній валюті в 2010-2012 роках гривня на міжбанківському валютному ринку зміцнилася відносно долара США на 3,8% до 7,993 грн./дол. США. Відповідно укріпився й офіційний курс гривні – на 2,7%. Зміцнення офіційного курсу гривні щодо євро та російського рубля становило 7,65% та 1,05% відповідно[28].

Офіційний курс гривні до долара США впродовж 2013 року не мінявся і лишався на рівні кінця липня 2012 року – 7,993 грн./дол. США. Та треба зазначити, що встановлений офіційний курс гривні до долара США знаходився ближче до ступеня нижньої межі можливого відхилення від середньозваженого курсу на міжбанківському валютному ринку, на якому за цей період гривня девальвувала до долара США з 8,13 грн./дол. США на кінець січня 2013 року до 8,26 грн./дол. США на кінець 2013 року. Протягом липня-серпня 2013 року спостерігалася незначна ревальвація гривні [28].

В 2014 році політична та економічна криза в Україні привела до відтоку капіталів за кордон, що є найбільш безсумнівною причиною девальвації гривні. На курс національної валюти на початку 2014 року впливали кілька факторів:

- рівень золотовалютних резервів

— загальносвітова тенденція до девальвації валют країн, що розвиваються

— попит з боку спекулянтів.

— зовнішні борги і кредитоспроможність уряду.

Тому, для підвищення стабільності гривні необхідно відновлювати кредитоспроможність економіки та національного виробництва.

Для стабілізації курсових коливань національної валюти в умовах політичної та економічної кризи регулятор наголосив увагу на застосовуванні прямих інструментів валютно-курсової політики. Ідеться про перегляд лімітів валютної позиції та заборону враховувати в ній резерви; позбавлення резидентів можливості вивозити за кордон валюту, що куплена на міжбанківському ринку за індивідуальною ліцензією або залучена у вигляді кредитів тощо.

Серед інструментів опосередкованого впливу на кон'юнктуру внутрішнього валютного ринку Національний банк України акцентував увагу на валютних інтервенціях.

В 2013 році середньозважений курс євро до гривні коливався за рахунок посилення чи послаблення позицій євровалюти до долара США на міжнародних валютних ринках. Якщо на 01.01.2013 офіційний курс гривні до євро становив 1082,33 грн. за 100 євро, а на 01.12.2013 року офіційний курс становив 1084,96 грн. за 100 одиниць євро (Додаток 2).

В економічній науці виділяють короткострокові та довгострокові зовнішні фактори, що визначають стан валютного ринку.

До довгострокової групи факторів відносять економічну та політичну ситуації в країні, рівень процентних ставок та інфляції, стан платіжного балансу тощо. До групи короткострокових факторів включають спекулятивні явища на валютному ринку, психологічні та технічні фактори, рівень втручання держави.

В 2013 року обстановка на валютному ринку України продовжувала формуватися в нестабільних умовах, наприклад, високого рівня зовнішньої заборгованості, формування негативного сальдо поточного рахунку платіжного балансу.

Серед зовнішніх факторів впливу на валютний ринок науковці виділяють також рівень тонізації економіки, що позбавляє валютний ринок ресурсів. Рівень тонізації економіки України в 2013 році приблизно становило 50%, а для її подолання необхідно поліпшити монетарні заходи з метою активізації залучення депозитів фізичних і юридичних осіб; розробити та впроваджувати програму довгострокового фінансового кредитування. Ще однією важливою проблемою валютного ринку України виступає доларизація вітчизняної економіки, яка тісно пов'язана із процесами інтернаціоналізації виробництва та валютно-фінансовою глобалізацією (об'єднання національних грошових систем).

Платіжний баланс держави, стан якого зображено на рисунку 3.3, прямо впливає на валютний ринок в країні, а отже і на активність банків на ринку (Додаток 3).

У 2010 році дефіцит поточного рахунку зріс до 2.9 млрд. дол. США, що становило 2.1% від ВВП (у 2009 році – 1.7 млрд. дол. США, або 1.5% від ВВП). Зростання дефіциту було наслідком погіршення стану зовнішньої торгівлі товарами, насамперед у II половині року. Головними факторами цього було:

- відновлення внутрішнього попиту;
- зростання цін на енергоносії.

У 2011 році зведене сальдо платіжного балансу було від'ємним – 2.5 млрд. дол. США. Сальдо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій було додатним – 6.6 млрд. дол. США, а дефіцит поточного рахунку становив 9.0 млрд. дол. США.

Основними факторами такого дефіциту поточного рахунку були:

- збільшення внутрішнього попиту, пов'язане з реалізацією низки інвестиційних проектів, таких як підготовка до Євро-2012;
- погіршення в другому півріччі зовнішньої кон'юнктури на світових товарних ринках;
- зростання виплат доходів за інвестиціями[28].

У 2012 році дефіцит зведеного платіжного балансу становив 4.2 млрд. дол. США. Формування дефіциту зумовлене розширенням від'ємного сальдо поточного рахунку до 14.8 млрд. дол. США (порівняно з 10.2 млрд. дол. США в 2011 році) через:

- невідгдану кон'юнктуру на світових товарних ринках;
- значні інвестиційні потреби вітчизняної економіки (через підготовку до Євро-2012 і необхідність підвищення енергоефективності).

У 2013 року виникнув профіцит платіжного балансу в розмірі 360 млн. дол. США. Покращення стану платіжного балансу було пов'язано із зменшенням дефіциту поточного рахунку. Від'ємне сальдо поточного рахунку скоротилося в головному внаслідок значного скорочення імпорту енергоносіїв та продукції машинобудування. Профіцит фінансового та капітального рахунків внаслідок зниження рівня рефінансування поточних виплат новими залученнями у приватному секторі. Водночас уперше з 2010 року зафіксовано скорочення запасів готівкової валюти в позабанківському секторі.

У 2013 року дефіцит рахунку поточних операцій скоротився до 2.3 млрд. дол. США. Сальдо товарного балансу зменшилося до 3.0 млрд. дол. США через скорочення закупок енергоносіїв та зменшення внутрішнього попиту.

У 2013 року експорт товарів становив 15.9 млрд. дол. США, зменшившись на 11.1% порівняно з 2012 роком. Падіння відбулося як через зменшення фізичних обсягів поставок (на 8.5%), так і через зниження середніх цін експорту (на 3.2%). Профіцит рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій у 2013 року зменшився до 2.6 млрд. дол. США. Зменшення додатного сальдо було зумовлено зниженням рівня рефінансування поточних виплат

новими залученнями у приватному секторі. Водночас уперше з 2010 року зафіксовано скорочення запасів готівкової валюти в позабанківському секторі.

Вагомим фактором, що дестабілізує валютний ринок, є стан міжнародних резервів (Додаток 4).

Позитивні тенденції, які були на валютному ринку в 2010 році, стали одним з чинників відновлення втрачених протягом кризи міжнародних резервів, обсяг яких за станом на 01.01.2011 становив 34 576,4 млн. дол. США (в еквіваленті), що було достатньо для фінансування майбутнього імпорту товарів та послуг протягом 5,2 місяця.

В умовах дефіциту зведеного платіжного балансу та відсутності фінансування з боку МВФ Національному банку в 2011 році вдалося мінімізувати зменшення міжнародних резервів[28].

Протягом періоду дослідження НБУ провадив активну політику щодо валютних інтервенцій на валютному ринку, які також впливали на міжнародні резерви України (Додаток 5).

Позитивні тенденції, які відбувалися на валютному ринку в 2010 році, дали змогу Національному банку України не лише мінімізувати свої від'ємні інтервенції, а й відновити купівлю іноземної валюти. Загальне додатне сальдо інтервенцій Національного банку України в 2010 році перевищило 1,3 млрд. дол. США (в еквіваленті), ставши одним з чинників відновлення втрачених протягом кризи міжнародних резервів.

З огляду на те, що у 2011 році масштаби попиту на іноземну валюту переважили масштаби її пропозиції, сальдо валютних інтервенцій Національного банку в 2011 році було від'ємним і становило (без урахування операцій з урядом) 3,7 млрд. дол. США в еквіваленті. Згідно з цим було вилучено з обігу в еквіваленті близько 29 млрд. грн.

Отже, валютний ринок України в 2013 році характеризувався достатньою стабільністю. Наслідками втручання НБУ на валютний ринок стало невагомітне знецінення курсу гривні до іноземних валют, скорочення масштабів операцій як

на міжбанківському, так і на готівковому валютних ринках. Завдяки проведенню активних інтервенцій та впровадженню заходів щодо посилення валютного регулювання й контролю, Національному банку України вдалося стабілізувати валютний ринок країни. Слід зауважити, що внаслідок падіння довіри до долара значно збільшились операції з іншими валютами, особливо з євро. До вагової проблеми на валютному ринку належать можливість поступової девальвації гривні, що негативно вплине на макроекономічні показники розвитку. З цієї метою необхідно проводити комплекс заходів, спрямованих на лібералізацію валютного ринку, що супроводжуються поступовим переходом до плаваючого режиму курсоутворення.

На сучасному етапі розвитку економічних відносин на валютному ринку є низка учасників, робота яких є домінуючою і завдяки яким стає можливим ефективне функціонування цього ринку. До таких учасників насамперед належать банки, а також окремі небанківські фінансово-кредитні інститути та брокерські фірми. Банки є головними суб'єктами валютного ринку, тому що саме в них відкривають і утримують валютні рахунки інші учасники ринку для здійснення потрібних конверсійних та депозитно-кредитних операцій у валюті.

Банки, через операції з клієнтами, акумулюють сукупні потреби ринку у валютних конверсіях, притягають і розміщують кошти через співробітництво з іншими банками. Крім задоволення заявок своїх клієнтів, банки також провадять валютні операції самостійно за рахунок власних коштів. У зв'язку із цим валютний ринок прийнято аналізувати як ринок міжбанківських угод, головне місце на якому відводиться комерційним банкам.

Найпоширенішими видами валютних операцій, які здійснюються банками на валютному ринку, є такі: конверсійні (форексні) операції (обмін однієї валюти на іншу); депозитно-кредитні операції (надання міжбанківських позик (розміщення депозитів) у різних валютах).

Робота банків значною мірою залежать від центральних банків, адже саме ними регулюється валютна діяльність через видачу письмових дозволів банкам

на здійснення валютних операцій. В Україні порядок і умови їх видання регламентуються загальним актом НБУ – Положенням про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій.

На готівковому ринку гривня за операціями з продажу також незначно девальвувала (на 1,2%) з 8,1408 грн./дол. США на кінець січня 2013 року до 8,28 грн./дол. США на кінець грудня.

Проте в перші місяці 2014 року курс національної валюти досяг історичного мінімуму перевищивши помітку в 1000 гривень за 100 доларів США. Спекулятивні операції на валютному ринку занизили оптимальний курс на 15-20%.

З цієї метою був реалізований комплекс заходів, спрямованих на лібералізацію валютного ринку, що супроводжувався переходом до плаваючого режиму курсоутворення.

Протягом 2010-2013 років було збільшення коштів банків. За цей період сума коштів банків зросла на 15,5 % порівняно із початком досліджуваного періоду, і вона перевищила 1100000 млн. грн. За весь період сума коштів банків зростала, тенденція відмічалася лише до коливання темпів зростання (Додаток 6).

Сума коштів банків в іноземній валюті на початок 2011 року перевищила 8380 млн. грн., в той же час зросла і її частка до 48,1 % в загальній сумі коштів. Нарощування суми коштів банків в іноземній валюті сягало протягом всього 2011 р. та 2012 р., а на початок 2013 року вона сягнула найбільшого значення за досліджуваний період.

Як наслідок стабілізації валютного ринку України спостерігається поступове нарощування банківських валютних вкладів фізичних осіб (Додаток 7).

На початку досліджуваного періоду в 2010 році банківські вклади фізичних осіб у ВКВ становило 195786,5 млн. доларів США.

В 2011 року банківські вклади фізичних осіб у вільноконвертованих валютах (ВКВ) у доларовому еквіваленті зросли на 2568 млн. доларів США і 01.01.2012 становили 18444.9млн. доларів США.

Проте в 2012 року банківські вклади фізичних осіб у ВКВ (у доларовому еквіваленті) зросли на 4689 млн. доларів США і за станом на 01.01.2013 становили 22 451.9 млн. доларів США.

В 2013 р. їх розмір становив 22760 млн. дол. США, впродовж першого півріччя минулого року, за винятком квітні і травня де виявлялася стабілізація, мала місце негативна динаміка вкладів, внаслідок чого за перші два квартали депозити населення у валюті зменшилися майже до 22372 млн. дол. США, на кінець березня 2013 р. їх обсяг склав 22382 млн. дол. США, тобто в першому півріччі вони знизились на 1,8% порівняно із початком року. Протягом травня–вересня приріст вкладів фізичних осіб у ВКВ становив в середньому 0,5–0,6% щомісячно, внаслідок чого за цей період розмір вкладів зріс до 22978 млн. дол. США, що на 0,95% більш порівняно із початком 2013 р. Однак починаючи з вересня 2013 р. темпи приросту валютних вкладень фізичних осіб зменшилися, зниження за місяць склало 0,4%, їх значення становило лише 22890 млн. дол. США. Взагальному за перше півріччя минулого року банківські вклади фізичних осіб у ВКВ зросли на 130 млн. дол. США, що становило 0,5% (Додаток 8).

Відповідно до додатку 8, максимального значення активи банків в іноземній валюті досягнули майже 45000 млн. грн. у першому півріччі 2013 р., після зростання з 2011 року на 10% . На початок 2012 року активи були трохи менш 42000 млн. грн. Такі тенденції пов'язані із погіршенням ситуації на валютному ринку, перш за все – із нестабільністю курсу гривні.

Зменшення кредитів фізичним особам в іноземній валюті прив'язано з тим, що Верховна Рада 23 червня 2009 року Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи» поставила заборону на валютне кредитування для фізичних

осіб на невиробничі цілі. Також була встановлена норма про видачу валютних кредитів виключно в безготівковій формі. НБУ заборонив виявляти кредити в іноземній валюті фізичним особам, у тому числі «овердрафт» (кредит, яким може скористатися позичальник, у якого виростає тимчасова потреба в грошових коштах) за картковим рахунком. Також в 2011 році Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання правових відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг». Зокрема даним Законом забороняється надання (отримання) споживчих кредитів в іноземній валюті на території України. Кредитування юридичних осіб в іноземній валюті після фінансової кризи стало можливим лише за наявності у кредитора валютної виручки. Дане положення також подіяло на зниження загального рівня активів банків в іноземній валюті. Протягом 2010 - 2014 років валютний ринок України характеризувався значною девальвацією національної валюти відносно долара США і євро. За досліджуваний період золотовалютні резерви Національного банку України зменшилися з 34 576,4 млн. дол. США. в 2010 році до 15 079,3 млн. доларів США в 2013 році, що в даному випадку забезпечує 2 місячний імпорт товарів та послуг. Сальдо інтервенцій регулятора на валютному ринку в посткризовий період здебільш відбивало від'ємну динаміку, як і сальдо платіжного балансу України.

Скорочення обсягу кредитів в іноземній валюті в 2010 – 2013 роках значною мірою відбулось за рахунок обмеження кредитування фізичних осіб на невиробничі цілі в іноземній валюті. Нестабільність національної валюти в кризовий період призвело до зростання вкладів населення в іноземній валюті в 2010 – 2013 роках. Низька ліквідність банківської системи і висока ціна міжбанківських ресурсів змусила банки України в посткризовий період більше залучати вільні кошти фізичних осіб, що стало результатом збільшення вкладів населення в депозитному портфелі банків.

За результатами проведеного дослідження визначено, що валютний ринок України за період дослідження характеризувався наступними ключовими тенденціями:

- негативна динаміка платіжного балансу;
- зниження міжнародних резервів Національного банку України;
- від'ємні інтервенції Національного банку України;
- зменшення кредитів фізичних осіб в іноземній валюті;
- збільшення депозитів населення в національній та іноземній валюті.

Наслідками діяльності Національного банку України на валютний ринок стало вагоме знецінення курсу гривні до іноземних валют, зменшення обсягів операцій як на міжбанківському, так і на готівковому валютних ринках.

До центральної проблеми на валютному ринку належить девальвація гривні, що негативно впливає на макроекономічні показники розвитку. З цієї метою урядом проводиться комплекс заходів, спрямованих на лібералізацію валютного ринку, що супроводився переходом до плаваючого режиму курсоутворення.

Діяльність банків на валютному ринку України характеризувалася збільшенням обсягів залучення коштів на депозити від фізичних осіб, у зв'язку з дорогими міжбанківськими ресурсами та низькою ліквідністю банківської системи. Заборона кредитування населення на невиробничі цілі в іноземній валюті призвело до зменшення кредитного портфелю банків України в іноземній валюті.

Зважаючи на зазначене, банкам доцільно переглянути політику та стратегію діяльності на валютному ринку та оптимізувати структуру валютного кошику, в яких він здійснює основні операції.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ: МІЖНАРОДНІ СПІВСТАВЛЕННЯ

Враховуючи об'єктивний і, ймовірно, довгостроковий характер глобальних кризових процесів, комплексний характер внутрішніх факторів інфляції, проблеми банківської системи, значне від'ємне сальдо торговельного балансу і несприятливі перспективи стосовно становища фінансового рахунку, вагомі передумови для девальвації української валюти, що пов'язані з погіршенням фундаментальних показників та ситуацією на світових валютно-фінансових ринках, політичну кризу, визначальними завданнями в валютно-фінансовій сфері необхідно вважати максимально можливе пом'якшення впливу світової фінансової кризи на українську фінансову систему, підвищення стійкості останньої, посилення довіри до неї [23].

При цьому головними напрямками застосування державних заходів щодо підвищення стійкості фінансової сфери є:

- посилення нагляду за якістю капіталу фінансових установ, ліквідністю та ризиками;
- підвищення прозорості діяльності фінансових установ,
- підвищення оперативності реагування на ризики органів регулювання і нагляду;
- використання нових механізмів грошово-кредитного регулювання та діяльності центральних банків.

Здійснені Національним банком України оперативні заходи виконали визначну стабілізуючу роль. Зате далі вони були замінені на розгалужену мережу інструментів та регуляторних заходів, які здатні модернізувати фінансову систему України в напрямку підвищення її антикризової стійкості. Згідно цього завдання недопущення надмірних курсових флуктуацій та підтримання стійкості банківської системи визначають потребу в:

- посиленні ролі НБУ в процесах курсоутворення шляхом як активних валютних інтервенцій, так і підняття жорсткості правил торгівлі на валютному ринку;

- розвиткові механізмів управління гнучким валютним курсом з метою недопущення його різких стрибків і збереження оптимальної динаміки реального обмінного курсу гривні шляхом зниження темпів інфляції;

- змінах концепції регулювання руху капіталів у напрямі зняття обмежень на приплив капіталу і збільшення контролю за його впливом за «тіньовими схемами»;

- зміцненні стабільної банківської системи, розширенні її ресурсних можливостей та інструментів підтримки економічного зростання;

- активізації політики рефінансування, аналізу можливості зменшення норм обов'язкового резервування, зростання лімітів і послаблення вимог до застави при отриманні банками кредитів від НБУ;

- наданні субординованих кредитів для підтримки вітчизняних банків;

- посиленні контролю за спекулятивними угодами на міжбанківському валютному і ресурсному ринках;

- посиленні спроможності фінансового сектору до ринкової «стерилізації» частини зайвої грошової маси, що перебуває на руках у населення через розширення спектру цінних паперів для роздрібного продажу та розвиток фінансової інфраструктури, зокрема – страхової мережі;

- розробці механізмів заміщення зовнішніх ресурсів у вигляді облігаційних позик, синдикованих кредитів і потоків спекулятивного капіталу внутрішніми ресурсами у спосіб підвищення ролі у будові грошової пропозиції каналу рефінансування, шляхом розміщення бюджетних коштів у банківській системі та залучення коштів населення.

Досягнення вищезазначених цілей вимагає реалізації наступних заходів:

у сфері грошово-кредитної політики:

- форсоване вдосконалення інституційного середовища, а саме:

- механізмів антикризової взаємодії НБУ і банків, зокрема оперативного антикризового втручання НБУ у діяльність банків;
- механізмів ризик-менеджменту у напрямі врахування взаємопов'язаних ризиків;
- механізмів корпоративного управління, що забезпечують прозорість і привабливість банків для зовнішніх інвесторів та прозорість фінансової політики підприємства-позичальника;
- механізмів розподілу і перерозподілу ліквідності (розвиток міжбанківського ринку, розширення перерахунку об'єктів застави, збільшення термінів рефінансування, встановлення своп-ліній, проведення довгострокових РЕПО тощо);
- посилення банківського регулювання у спосіб доповнення його лібералізованих елементів нормами пруденційного нагляду і контролю, насамперед в сфері розрахунку показників адекватності капіталу, вдосконалення управління ліквідністю і пов'язаними ризиками;
- проведення диференційованого рейтингування установ та інструментів;
- вдосконалення методів розкриття учасниками ринку інформації про ризики;
- вдосконалення методів оцінки й обліку активів за справедливою вартістю.
- розробка системи індикаторів, яка зможе сигналізувати про ймовірність виникнення кризи у фінансовому секторі економіки;
- укладення договорів з центральними банками інших країн, які мають великі банки в Україні, з метою координації діяльності, обміну інформацією та можливого фінансування;
- напрацювання механізмів заміщення зовнішніх ресурсів внутрішніми;
- розвиток механізмів і розширення обсягів довгострокового рефінансування банківської системи, що дозволить не лише компенсувати

потребу банків у зовнішніх запозиченнях, а й збільшити роль процентних чинників регулювання грошової пропозиції;

- створення спеціальних державних фондів для підтримки ліквідності банків та з метою подолання кризових ситуацій на ринку, зокрема для викупу цінних паперів;

- збільшення кількості банків, які мають право на отримання ліквідності у кризових в ситуаціях;

- подовження термінів погашення наданої ліквідності для окремих груп фінансових установ;

- розбудова механізмів надання державних фінансових гарантій комерційним банкам, компенсації частини збитків по кредитах, виданих іншим кредитним організаціям, у яких була відкликана ліцензія;

- розвиток механізмів державної підтримки спрямування ресурсів банківської системи на довгострокове інвестиційне кредитування, формування механізмів залучення на інвестиційні цілі фінансових ресурсів із позабанківського обігу (в т.ч. коштів громадян);

- форсоване нарощування пропозиції довгострокових фінансових ресурсів на внутрішньому ринку, зокрема з використанням пенсійних накопичень, що потребує реформи пенсійної системи;

- розширення спектра та підвищення якості банківських послуг у напрямі поєднання таких банківських продуктів, що приносять ризикові процентні доходи, з продуктами, що генерують безризикові комісійні доходи;

- розширення спектра інструментів, що стимулюватимуть заощадження населення і одночасно обмежуватимуть динаміку споживчих кредитів, а саме:

- розширення лінійки депозитних внесків, зокрема з індексованою (плаваючою ставкою);

- введення системи страхування на ринку колективних інвестицій у сфері валютно-курсової політики;

- перехід до нового сценарію регулювання Національним банком України валютного курсу, ключовими ознаками якого має стати концентрація зусиль на створенні належних інституційно-організаційних умов для розвитку ринкових засад курсоутворення; раціональнішого використання валютних коштів, посилення мотивації суб'єктів валютних відносин до підтримання збалансованих валютних позицій і страхування валютних ризиків;

- вдосконалення політики валютних інтервенцій у напрямі підвищення її узгодженості з процентною політикою;

- прискорений розвиток строкового сегменту валютного ринку та системи інструментів страхування валютних ризиків;

- активніше використання гнучкого валютного курсу за призначенням – як компенсатора негативних зовнішніх шоків та засобу підтримки конкурентоспроможності товаровиробників;

- перехід у валютному регулюванні до фактичної «прив'язки» курсу гривні до «кошика валют» – до складу кошика могли б увійти, зокрема, долар США, євро, фунт Великої Британії, швейцарський франк, юань КНР, тощо[16].

Слід наголосити, що антикризові заходи монетарної політики будуть успішними лише за підтримки їх виваженою фіскальною політикою. Цьому сприятимуть, зокрема, коректна політика управління бюджетними коштами на єдиному Казначейському рахунку НБУ, узгодження заходів Мінфіну щодо розміщення тимчасово вільних коштів серед комерційних банків з діями НБУ та розробка механізмів використання їх для стабілізаційних цілей.

Слід також підкреслити важливість коректної інформаційної політики, яка має знижувати рівень інфляційних і курсових очікувань, підвищувати довіру до банківської системи та дій НБУ. Закладення урядом до проекту Держбюджету нереальних інфляційних та курсових орієнтирів, невизначеність валютної політики НБУ відіграє несприятливу роль щодо інфляційних й курсових очікувань, підриває довіру до дій монетарної влади, що робить спекулятивні тенденції неконтрольованими. Для вирішення цієї проблеми

доцільно підвищувати рівень поінформованості населення щодо перспектив інфляційних процесів та орієнтирів курсової динаміки, оперативно висвітлювати ситуацію в банківській сфері і обґрунтовувати причини застосування комплексу заходів для її врівноваження.

ВИСНОВКИ

Історичний розвиток світової економіки обумовлює потребу в спостереженні та глибокому розгляді процесів, що визначає необхідність світових економічних криз. Згідно такого аналізу, стає можливим виявлення притаманних передкризових властивостей та відмінностей в структурі кризових явищ на різних стадіях розвитку світової господарської системи.

Розгляд емпіричних моделей згідно виникнення валютних криз і валютного регулювання в нестабільних умовах економіки вказав, що ці моделі мають істотне значення для забезпечення раннього попередження країн, які є вразливі щодо кризових потрясінь.

На основі аналізу даних моделей валютного регулювання в умовах фінансової нестабільності економіки виділено три основні частини: модель нестійкої економічної політики і структурних дисбалансів, модель самореалізації, модель впливу.

Спектр нестійких, пов'язаних з валютними кризами, поміщають такі макроекономічні та фінансові основи, як гроші та зростання внутрішнього кредиту, бюджетного дефіциту, дефіцит поточного рахунку, завищення реального обмінного курсу і зростання виробництва; а також такі змінні як оцінки вразливості країни стосовно атак, зокрема достатність міжнародних резервів стосовно можливих короткострокових зобов'язань зовнішнього і внутрішнього походження, іноземні фінансові потреби та загальну стійкість фінансового сектору.

Як підсумок дослідження емпіричних моделей економічних криз необхідно відзначити, що ніяка з них не може претендувати на універсальність та досконалість, безпомилково передбачати виникнення криз та мінімізувати їх. З огляду на це, з'являється необхідність продовження дослідження у цьому напрямку та розробки комплексної системи оцінки фінансових ризиків з

врахуванням особливостей економічної системи певної країни, що сприятиме ранньому попередженні кризових ситуацій.

Антикризова політика вимагає реалізації наступних заходів: у сфері грошово-кредитної політики:

- вдосконалення інституційного середовища, а саме:
- механізмів антикризової взаємодії НБУ і банків, зокрема оперативного антикризового втручання НБУ у діяльність банків;
- механізм ризик-менеджменту в напрямку врахування взаємопов'язаних ризиків;
- посилення банківського регулювання способом доповнення його лібералізованими елементами, нормами нагляду та контролю, в першу чергу у сфері розрахунку показників адекватності капіталу, вдосконалення управління ліквідністю;
- проведення диференційованого рейтингу установ, а також інструментів;
- вдосконалення методів розкриття учасниками ринку інфляції про ризики;
- вдосконалення методів оцінки і обліку активів за справедливою вартістю;
- розвиток механізмів державної підтримки спрямованості ресурсів банківської системи на довгострокове інвестиційне кредитування, формування механізмів залучення на інвестиційні цілі фінансових ресурсів з позабанківського обігу.
- нарощення пропозиції довгострокових фінансових ресурсів на внутрішньому ринку, наприклад, з використанням пенсійних накопичень, що потребує реформи пенсійної системи;
- розширення спектра інструментів, що стимулюють заощадження населення й одночасно обмежують динаміку споживчих кредитів, а саме:
- розширення лінійки депозитних внесків, зокрема з «плаваючою ставкою»;

- розгляд можливості непостійного гарантування державою вкладень індивідуальних інвесторів у цінні папери в розмірі номіналу;
- розвиток специфічних банківських інструментів ;
- ведення системи страхування на ринку колективних інвестицій. введення системи страхування на ринку колективних інвестицій.

У сфері валютно-курсової політики:

- перехід до нового регулювання Національним банком України валютного курсу, ключовими ознаками якого має бути концентрація зусиль на створенні належних інституційно-організаційних умов для розвитку ринкових засад курсоутворення; раціональнішого використання валютних коштів, посилення мотивації суб'єктів валютних відносин до підтримання збалансованих валютних позицій й страхування валютних ризиків;

- вдосконалення політики валютних інтервенцій у напрямку підвищення її узгодженості з процентною політикою;

- перехід у валютному регулюванні до фактичної «прив'язки» курсу гривні до «кошика валют» – до складу кошика могли б увійти, зокрема, долар США, євро, фунт Великої Британії, швейцарський франк, юань КНР, тощо.

Треба наголосити, що антикризові заходи монетарної політики будуть успішними тільки за підтримки їх виваженою фіскальною політикою. Цьому сприятимуть, зокрема, коректна політика керування бюджетними коштами на єдиному Казначейському рахунку НБУ, узгодження заходів Мінфіну щодо розміщення тимчасово вільних коштів серед комерційних банків із діями НБУ, а також розробка механізмів використання їх для стабілізаційних цілей.

Також необхідно підкреслити вагомість коректної інформаційної політики, яка має знижувати рівень інфляційних і курсових очікувань, підвищувати довіру до банківської системи та дій НБУ. Закладення урядом до проекту Держбюджету нереальних інфляційних і курсових орієнтирів, невизначеність валютної політики НБУ відіграє несприятливу роль щодо інфляційних й курсових очікувань, підриває довіру до дій монетарної влади, що

робить спекулятивні тенденції неконтрольованими. Для рішення цієї проблеми доцільно підвищувати ступінь поінформованості населення відносно перспектив інфляційних процесів та орієнтирів курсової динаміки, висвітлювати ситуацію в банківській сфері та обґрунтовувати причини застосування комплексу заходів для її врівноваження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аникин А.В. О типологии финансовых кризисов / А.В. Аникин // Вести Московского университета. Серия: Экономика. – 2001. – №4. – С. 48.
2. Барановський О.І. Предтечі фінансових криз / О.І. Барановський // Фінанси України. – 2009. – №3. – С. 3-21.
3. Береславська О. Чинники курсової нестабільності в Україні / О. Береславська // Вісник НБУ. – 2009. – № 2. – С. 8-14.
4. Бурлачков В. Теоретичні основи грошово – кредитної політики та світова фінансова криза / В. Бурлачков // Економіка України. – 2009. – №2. – С. 49-59.
5. Головнін М. Вплив фінансової глобалізації на грошово-кредитну політику: теоретичні аспекти і реакція на фінансові кризи / М. Головнін // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 67-78.
6. Гриджук Д. На шляху до очищення / Д. Гриджук // Інвестгазета. – 2009. – №9 – С. 57.
7. Данилишин Б. Економіка України: життя після кризи? / Б. Данилишин // Дзеркало тижня. – 2009. – №1.
8. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблюк // Вісник НБУ. – 2009. – №5. – С. 20-32.
9. Журавка Ф. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / Ф. Журавка. – Суми: Ділові перспективи: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008 – 334 с.
10. Зиньков Д. Банкир – о сигналах / Д. Зиньков // Бизнес. – 2009. – № 12. – С. 29.
11. Іноземна валюта в Україні: збірник систематизованого законодавства. – 2001. – № 13. – 226 с.

12. Коваленко В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія / В. Коваленко, О. Крохмаль. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
13. Корнева І.В. Регулювання валютного курсу в умовах світової фінансової кризи / І.В. Корнева // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 233-238.
14. Кравчук К. Народні резерви / К. Кравчук // Контракти. – 2009. – № 18-19. – С. 8-9.
15. Кузнецов М. Мировая валютная система капитализма: под знаком “дольового” кризиса / М. Кузнецов. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 144 с.
16. Лапчук Б.Ю. Фактори вибору валютного режиму в країнах Центральної та Східної Європи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.05.01 “Світове господарство і міжнародні економічні відносини” / Б. Ю. Лапчук. – К., 2004. – 20 с.
17. Лэкстон Д. Внешние последствия государственного долга. Специальный выпуск Научно-исследовательского управления МВФ / Д. Лэкстон. – Б.м. – 1996. – 16 с.
18. Лэттер Т. Выбор режима валютного курса / Т. Лэттер. – Лондон : Центр по изучению деятельности центральных банков Англии, 1996. – 33 с.
19. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей / П.Х. Линдерт. – Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1992. – 520 с.
20. Луцишин З.О. Міжнародні валютно-фінансові відносини: практична філософія та реалії української економіки / З.О. Луцишин. – Тернопіль: Збруч, 1997. – 450 с.
21. Луцишин З.О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації / З.О. Луцишин. – К.: ДрУк, 2001. – 320 с.

22. Манделл Р. Евро и стабильность мировой валютной системы / Р. Манделл // Евро – дитя Манделла? Теория оптимальных валютных зон: Сб. статей. – Пер. с англ. – М.: Дело, 2002. – С. 293-328.
23. Маняхин Т.В. Мировая практика валютного регулирования: основные методы и проблемы их применения / Т.В. Маняхин // Финансы и кредит. – 2004. – № 25. – С. 66–72.
24. Моїсеєв С.Р. Міжнародні фінансові ринки і міжнародні фінансові інститути / С.Р. Моїсеєв. – М.: Московський міжнародний інститут економетрики, інформатики, фінансів і права, 2003. – 245 с.
25. Мониторинг финансовой стабильности в РФ, странах с переходной экономикой и развивающихся странах: монография / П. Трунин, Т. Киблицкая. – М.: ИЭПП, 2010.
26. Основні засади грошово-кредитної політики на 2010 рік. - [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ww-bb.com/www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/114.htm
27. Островська Н.С. Грошово-кредитна політика в умовах ринкових трансформацій в Україні / Н.С. Островська. – Ірпінь, 2005. – 171 с.
28. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]/ - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
29. Офіційний сайт міністерства фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
30. Охрименко О. 6 альтернатив кредиту МВФ для України [Електронний ресурс] / О. Охрименко // FINANCE.UA Про гроші. Режим доступу: www.news.finance.ua/ua/~2/2013/12/03/314101.
31. Паращій О. На порозі дефолту / О. Паращій // Економічна правда. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2013/07/31/387551/>.
32. Про зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів і запровадження обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті:

постанова Правління НБУ від 14 листопада 2013 р. № 453. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

33. Рудой О.В. Финансовые кризисы: теория, история, політика / О.В. Рудой. – М.: Новое знание, 2003. – С. 36.
34. Теория оптимальных валютных зон: Сб. статей / Пер. с англ. – М.: Дело, 2002. – С. 76-91.
35. Шелудько Н.М. Фінансові кризи на ринках, що розвиваються: теоретичні й емпіричні аспекти аналізу / Н.М. Шелудько, А.І. Шкляр // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С. 3-21.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Курс гривні до долара США представлений на рисунку 3.1.

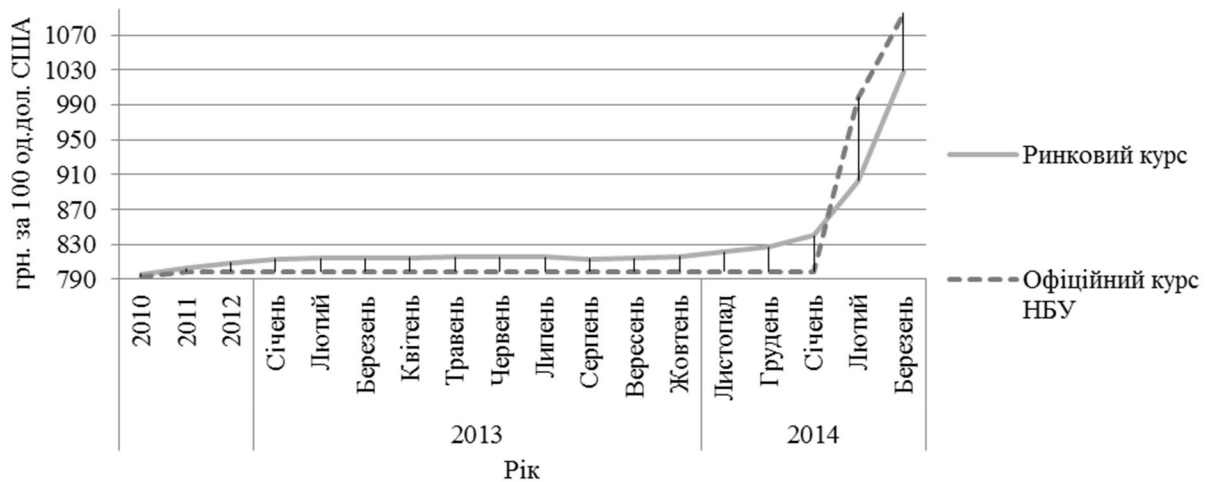

Рисунок 3.1 – Середньозважений курс гривні за операціями банків України з іноземною валютою за 2010-2013 рр., грн. за 100 од. доларів США

Додаток 2

Динаміка курсу гривні до євро за досліджуваний період представлений на рисунку 3.2.

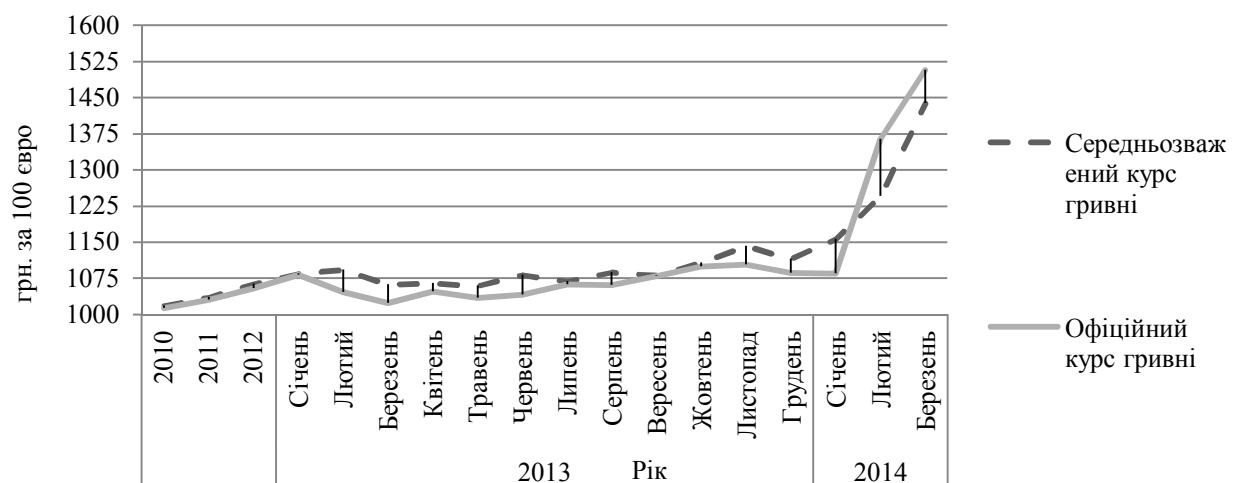

Рисунок 3.2 – Середньозважений курс гривні за операціями банків України з іноземною валютою за 2010-2014 рр., грн. за 100 од. євро

Додаток 3

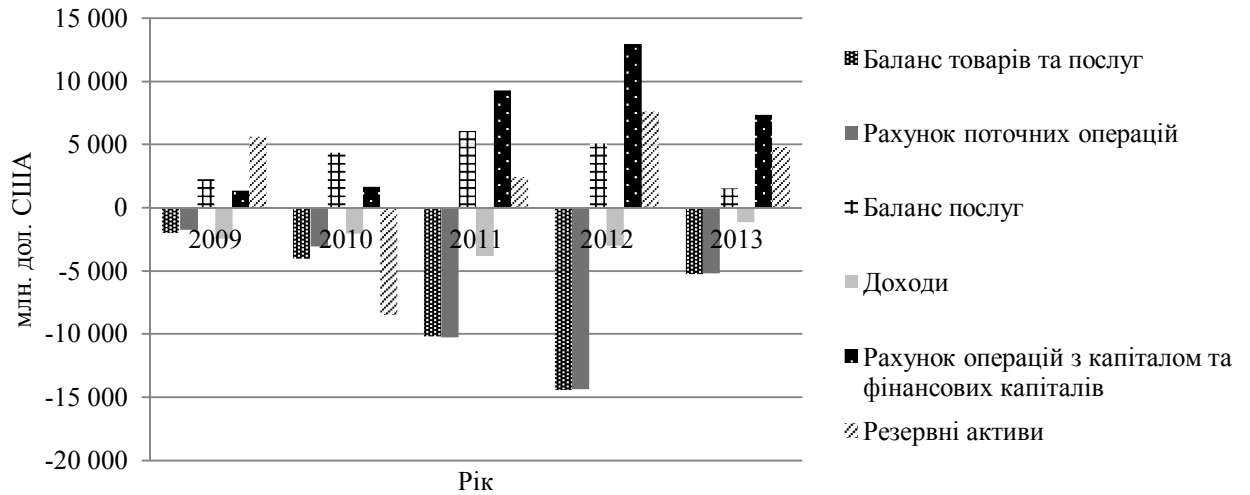

Рисунок 3.3 – Динаміка основних статей платіжного балансу та зведеного платіжного балансу України за 2009-2013 рр., млн. дол. США

Додаток 4

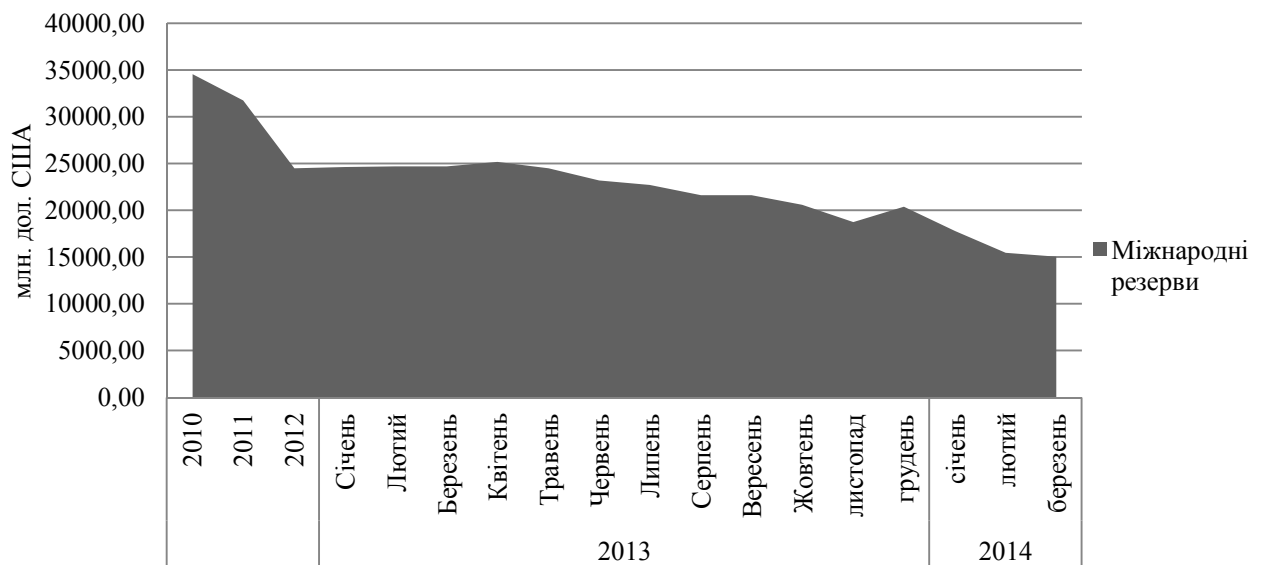

Рисунок 3.4 – Динаміка міжнародних резервів НБУ за 2010-2014 рр.,
млн. доларів США

Додаток 5

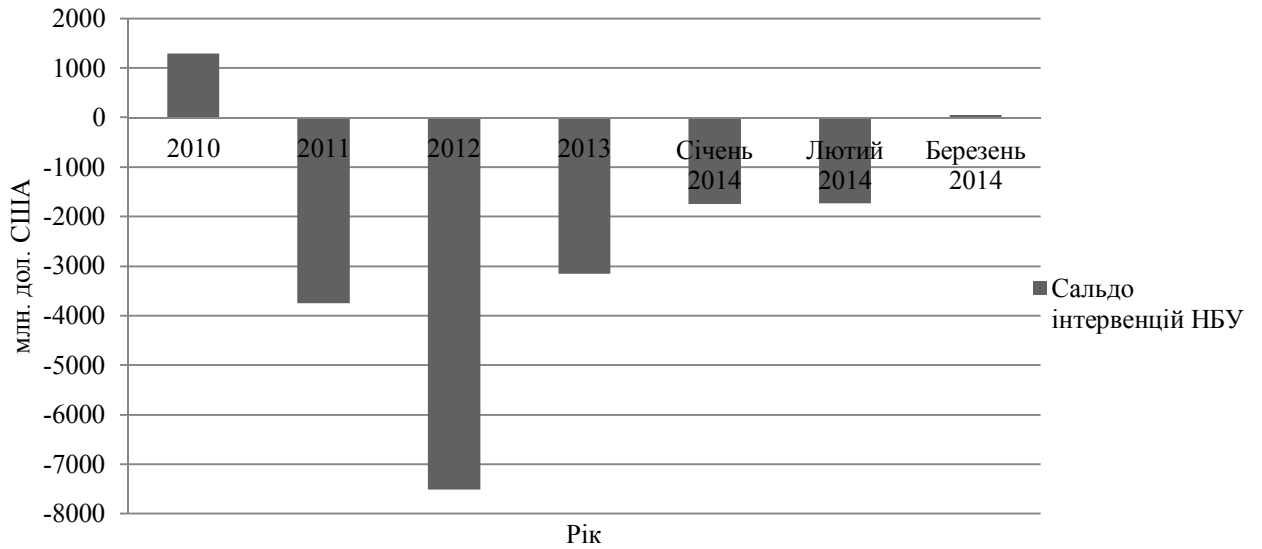

Рисунок 3.5 – Динаміка сальдо інтервенцій НБУ за 2010-2014 рр.,
млн. дол. США

Додаток 6

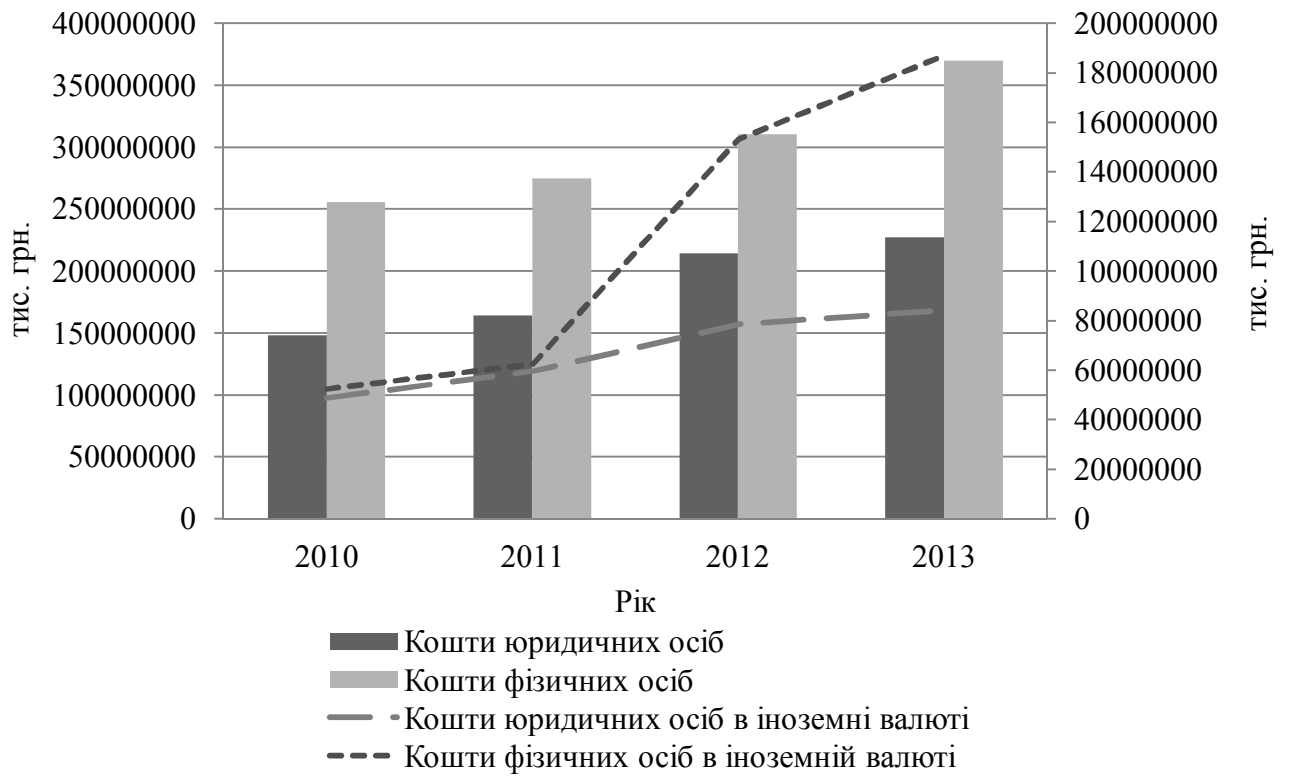

Рисунок 3.6 – Динаміка зобов’язань банків України за 2010-2013 рр.

Додаток 7

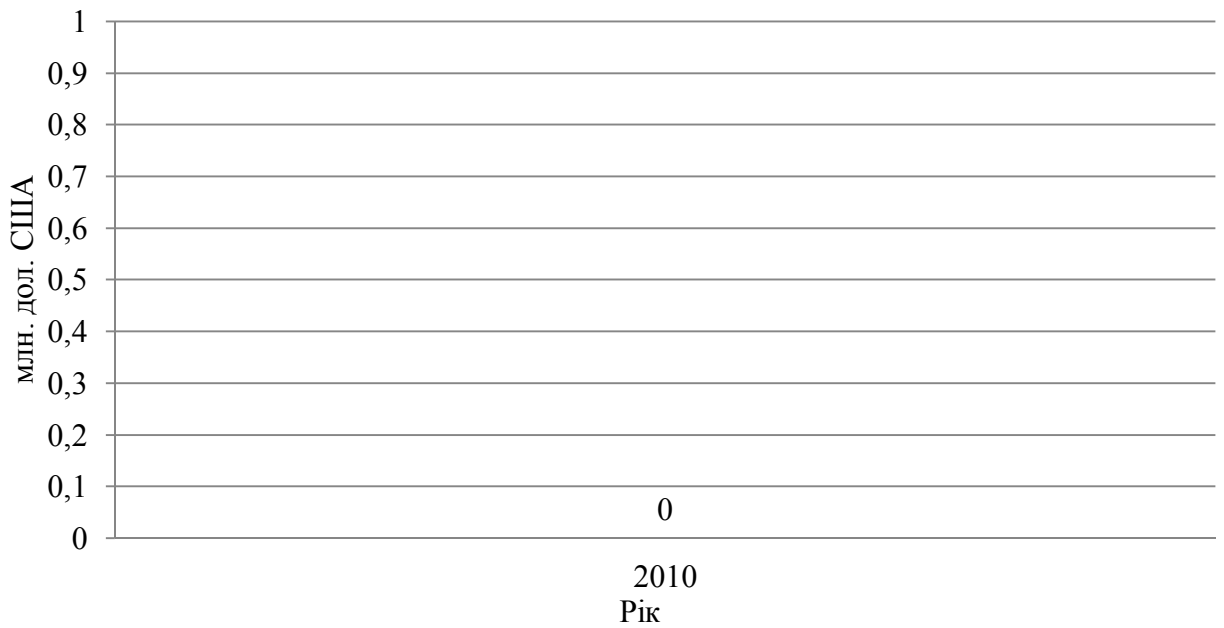

Рисунок 3.7 – Динаміка вкладів фізичних осіб у вільноконвертованих валютах за 2010-2013 рр.

Додаток 8

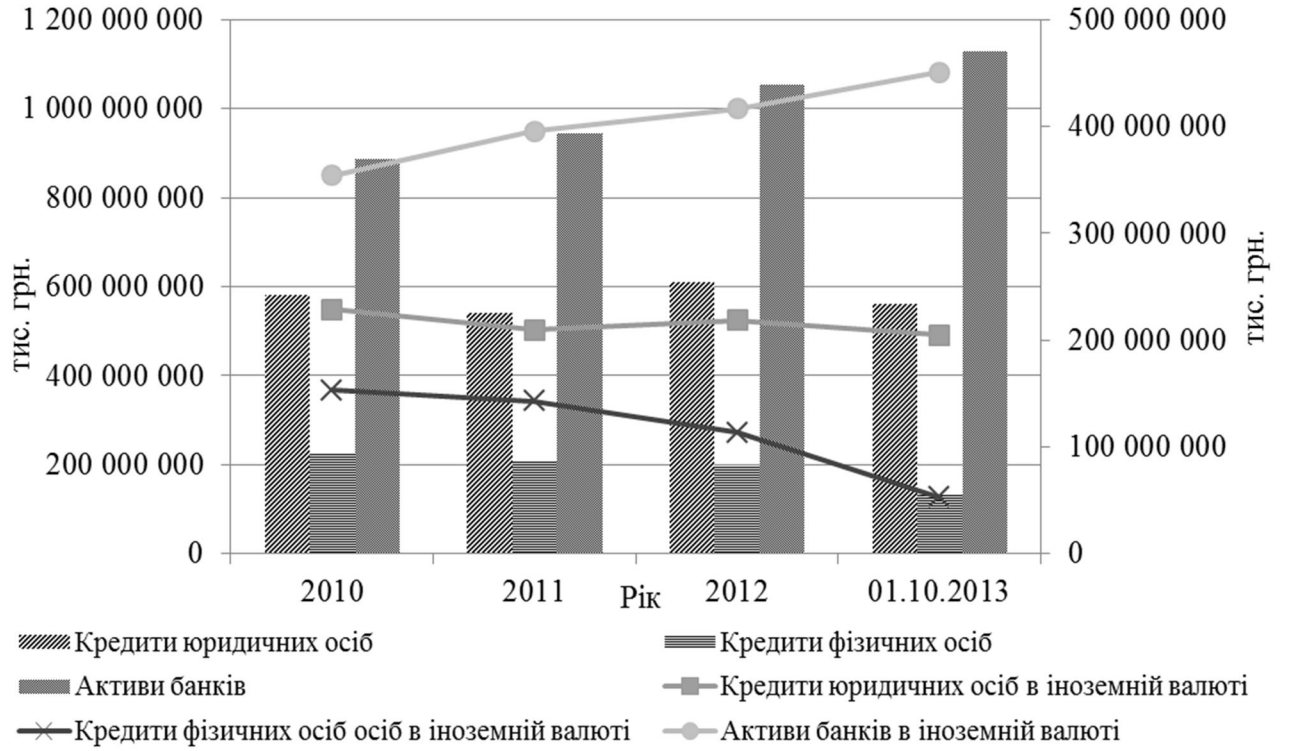

Рисунок 3.8 – Динаміка активів банків України за 2010-2013 роки